

Miljonären på Hammar

Miljonären på Hammar, det var så han kallades i folkmun, den fattiga fiskarsonen John Persson från Stora Hammar i Torhamn. Han föddes 1884 i ett enkelt stenhuggarhem och han arbetade tidigt i stenbrotten. Dessutom tog fisket mycket tid. Han arbetade hårt för att nå sitt mål, nämligen att köpa en biljett till Amerika. Efter värnplikten kom han så iväg 1906, biljetten kostade närmare 20 kronor, en ansevärd summa då. Han hittade också snabbt några olika jobb i det nya landet.

Det sista jobbet varade i 13 år som privatchaufför till CTR-direktören Thomas Watson. CTR blev 1928 IBM. Vid första lönen tog John modet till sig och frågade sin arbetsgivare vad han bäst skulle göra med så mycket pengar, för lönen var för John, som kom från fattiga förhållanden, oerhört hög. Direktör Watson uppmanade John att köpa IBM-aktier vilket han gjorde, både för redan sparade pengar och för kommande löneutbetalningar.

Ganska tidigt sedan John kom till Amerika, träffade han Augusta på en danstillställning. Hon var också född 1884 och hade rest över från Småland tillsammans med sin syster några år tidigare än John. 1913 gifte de sig och Augusta fick också arbete i hushållet hos familjen Watson. Både John och Augusta var mycket uppskattade i familjen och kontakten hölls hela livet.

1927 for paret för att hälsa på hemma i Sverige och i Torhamn. När det var dags för återresa till

Amerika blev Augusta sjuk och de bestämde sig för att stanna kvar i hemlandet och de byggde ett nytt hem i Stora Hammar, nära havet. De hade då IBM-aktier till ett värde av 4 700 dollar, en stor förmögenhet redan då. Enförmögenhet som sedan steg enormt, inte minst efter andra världskriget. Men fast de var mångmiljonärer fortsatte John och Augusta att leva som vanliga människor i sin enkla livsföring med några få vänner som de umgicks med. John fiskade och de levde ändå gott.

I takt med att aktierna fortsatte att öka i värde så steg också skatten. Deras enkla inkomster räckte bara till att betala skatten och de drabbades av det som senare kom att heta Pomperipossa-effekten, uppkallat av författarinnan Astrid Lindgren. John bad en revisor i Karlskrona som hjälpt honom tidigare med deklARATIONER och skatter, om råd för att förvalta förmögenheten. Det var så John och Augusta Perssons stiftelse för vetenskaplig medicinsk forskning började 1964.

1968 fick paret mota Lunds medicinska fakultets guldmedalj, samma år som Augusta gick bort. Och året efter, 1969 gick också John bort vid 85 års ålder. Han hade 8 000 IBM-aktier,

Huset i Stora Hammar i Torhamn ca 1971. Fotot tillhör Jan Fors i St. Hammar.

Huset i Stora Hammar i Torhamn 2016. Fotot tillhör Tommy Andersson, Sandhamn.

värderade då till ca 20 miljoner kronor. John ville att cancerforskningen skulle få en stor del. Men många donationer gjordes också under deras livstid. Hans yttersta vilja var att förmögenheten skulle förvaltas på absolut fördelaktigaste sätt och att avkastningen skulle komma människor till nytta. Några år före sin död uttryckte John att ”vi har aldrig drabbats av rikedomens förbannelse”! Ett även idag tänkvärt uttryck. Paret var barnlösa så hela förmögenheten har odelat gått till stiftelsen och välgörenhet. Idag har stiftelsen en förmögenhet på över 30 miljoner kr.

Det finns många berättelser, ibland i avundsjukans spår och mer eller mindre tillrättalagda,

John Persson

om deras levnad. Så t.ex. lär John ha köpt en ny Ford varje år av vännen Sigurd Råberg, idag Råbergs Bil. Det sägs att dessa inbytesbilar var som fabriksnya och att ingen suttit i baksätena! Johns begagnade bilar var därför mycket eftertraktade! En annan yttring var att de plockade snäckskal på stranden till hönsen. Ett annars dyrt men nödvändigt hönsfoder. Eftersom John levde på kapitalavkastningen från hans förmögenhet så titulerades han ibland för Rentier. Och det finns säkert fler sådana berättelser. Men trots att de förblev barnlösa så verkade de i alla fall ha haft ett gott och kärleksfullt liv. Paret ligger begravda tillsammans på Torhamns kyrkogård. Den liggande gravstenen har bl.a. inskriptionen ”John och Augusta Perssons stiftelse för vetenskaplig medicinsk forskning”.

Sammanställt av PRO Torhamns studiecirkel Rotbygd 2016